

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย

1. การรู้เท่าทันสารสนเทศ
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสารสนเทศ
3. แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสารสนเทศ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การรู้เท่าทันสารสนเทศ

1.1 ความหมายของการรู้เท่าทันสารสนเทศ

การรู้เท่าทันสารสนเทศ มาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “Information Literacy” ซึ่งยังไม่มีคำบัญญัติเป็นภาษาไทยอย่างเป็นทางการ จึงมีผู้ใช้คำภาษาไทยที่แตกต่างกันออกไป เช่น ความรู้สารสนเทศ การรู้สารสนเทศ ความรอบรู้สารสนเทศ การรู้เท่าทันสารสนเทศ ความสามารถทางสารสนเทศ เป็นต้น ถึงแม้ว่าจะมีการใช้ชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป แต่เมื่อพิจารณาความหมายแล้วพบว่ามีความหมายที่คล้ายคลึงกัน สำหรับในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้คำว่า “การรู้เท่าทันสารสนเทศ”

American Library Association (1989) ได้ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสารสนเทศว่าหมายถึง ชุดความสามารถของแต่ละบุคคลในการตระหนักรู้ถึงความจำเป็นของสารสนเทศและเข้าถึงแหล่งสารสนเทศที่ต้องการ ประเมิน และใช้สารสนเทศที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

Online Dictionary for Library and Information Science (2004) ของ Western Connecticut State University ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสารสนเทศว่าหมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ถึงการจัดการสารสนเทศและโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยี ความสามารถในการใช้กลยุทธ์ในการค้น เข้าใจแหล่งสารสนเทศในรูปแบบต่างๆ และเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้ ความสามารถในการประเมินสารสนเทศที่ได้รับอย่างมีวิจารณญาณ และความสามารถในการรู้ถึงผลกระทบทางการเมืองสังคมและวัฒนธรรมในการใช้สารสนเทศ

Bruce (1997); Doyle (1992); Eisenberg & Johnson (1996); Kuhlthau (1990) ได้ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสารสนเทศในแนวทางที่สอดคล้องกันว่าหมายถึง

ความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการ ความสามารถในการประเมินสารสนเทศที่ได้รับ และความสามารถในการใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษารวบรวมที่เกี่ยข้อง สรุปความหมายของการรู้เท่าทันสารสนเทศ ในลักษณะ หลัก ที่สอดคล้องกันทั้งหมด 3 ประการ ว่าการรู้เท่าทันสารสนเทศ หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งและสารสนเทศที่ต้องการ ความสามารถในการประเมินแหล่ง และสารสนเทศที่ได้รับ และความสามารถในการใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ความสำคัญและเป้าหมายของการรู้เท่าทันสารสนเทศ

สารสนเทศมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก ในปัจจุบัน ผู้รับสารสนเทศที่ทันสมัยและรู้สารสนเทศมากย่อมได้เปรียบมากและการนำสารสนเทศ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง (Rockman, 2004) และในยุคที่ ความรู้คือพลัง (Knowledge is Power) ความรู้ทางสารสนเทศ (Knowledge of Information) มี พลังมากที่สุด และช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้สารสนเทศโดยสามารถใช้การรู้เท่าทันสารสนเทศเป็น พื้นฐานช่วยสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งการสอนในระดับที่สูงขึ้นการรู้เท่าทัน สารสนเทศจะกลายเป็นพื้นฐานของแต่ละวิชา หรือเพื่อสนับสนุนการทำงาน หรือใช้ใน ชีวิตประจำวัน เพราะช่วยให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ในโลกที่เปลี่ยนแปลง (Langford, 1998) ดังนั้น สังคมได้ตระหนักถึงการรู้เท่าทันสารสนเทศว่าเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าและมีประสิทธิภาพ (Thompson & Henley, 2000) ทั้งในแง่ของการศึกษา การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต เนื่องจากการรู้เท่าทันสารสนเทศจะเป็นทักษะพื้นฐานของการเป็นผู้รู้สารสนเทศ ทำให้สามารถ เรียนรู้ด้วยตนเองและนำตนไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Bundy, 2004)

1.3 คุณลักษณะของผู้รู้สารสนเทศ

American Library Association (2000); IFLA (2006) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ คุณลักษณะของผู้รู้สารสนเทศในลักษณะที่สอดคล้องกันทั้งหมด 3 ประการ ได้แก่

- 1) ผู้ที่สามารถเข้าถึงแหล่งและสารสนเทศที่ต้องการ
- 2) ผู้ที่สามารถบูรณาการสารสนเทศที่ได้รับ
- 3) ผู้ที่สามารถใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Bundy (2004); Doyle (1992); Thomas (1999); Webber & Johnson (2000) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่สอดคล้องกันของผู้รู้สารสนเทศ ทั้งหมด 5 ประการ ได้แก่

- 1) ผู้ที่สามารถระบุแหล่งที่ต้องการ
- 2) ผู้ที่สามารถเข้าถึงแหล่งและสารสนเทศที่ต้องการ

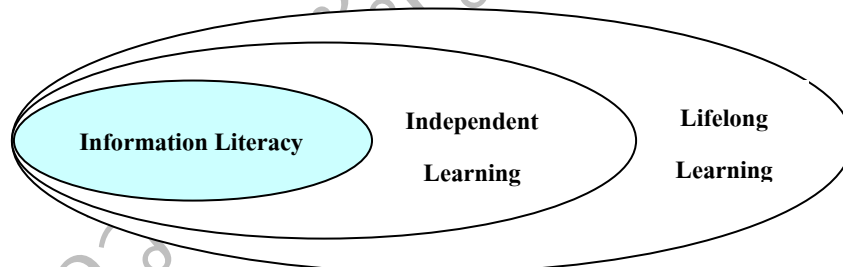
- 3) ผู้ที่สามารถประเมินแหล่งและสารสนเทศที่ได้รับ
- 4) ผู้ที่สามารถบูรณาการสารสนเทศที่ได้รับเชื่อมโยงกับความรู้อื่นที่มีอยู่
- 5) ผู้ที่สามารถใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างมีจริยธรรม

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าคุณลักษณะของผู้รู้สารสนเทศผู้รู้สารสนเทศในลักษณะที่สอดคล้องกันทั้งหมด 3 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะด้านการเข้าถึง โดยผู้รู้สารสนเทศคือผู้ที่สามารถระบุแหล่ง และสามารถเข้าถึงแหล่งและสารสนเทศที่ต้องการ 2) ทักษะด้านการประเมินสารสนเทศ โดยผู้รู้สารสนเทศคือผู้ที่สามารถประเมินแหล่งและสารสนเทศที่ได้รับ และ 3) ทักษะด้านการนำสารสนเทศไปใช้ โดยผู้รู้สารสนเทศคือผู้ที่สามารถบูรณาการสารสนเทศที่ได้รับ และสามารถใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างมีจริยธรรม

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสารสนเทศ

1.4.1 การรู้เท่าทันสารสนเทศกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การรู้เท่าทันสารสนเทศเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lau, 2004; Nimon, 2002) ซึ่ง Bundy (2004) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ และการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังภาพ

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของการรู้เท่าทันสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Bundy, 2004)

นอกจากนั้น การรู้เท่าทันสารสนเทศยังมีขั้นตอนและรายละเอียดที่แตกต่างกันในแต่ละระดับการศึกษา ถึงแม้ว่าโดยทั่วไปจะเห็นว่าการรู้เท่าทันสารสนเทศมีความสำคัญเหมือนๆ กันก็ตาม (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2006) ดังนั้น การรู้เท่าทันสารสนเทศจำเป็นต้องกระทำในทุกะดับการศึกษา เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ต้องทำต่อเนื่อง (Warmkessel & McCade, 1997)

1.4.2 การรู้เท่าทันสารสนเทศกับการสอน

การรู้เท่าทันสารสนเทศมีความครอบคลุมและเป็นมากกว่าการรู้สิ่งพิมพ์ (Print Literacy) การรู้คอมพิวเตอร์ (Computer Literacy) การรู้สื่อต่างๆ (Media Literacy) (Australian Library and Information Association, 2003) หรือทักษะการใช้ห้องสมุด (สมาน ลอยฟ้า, 2545; Lau, 2004) ดังนั้น การสอนที่ส่งเสริมการรู้เท่าทันสารสนเทศ คือ การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Dodds, 2004; National Forum on Information Literacy, 1989) โดย The Library Association (2000); United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2006) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมของห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรสารสนเทศเป็นสิ่งที่เหมาะสมควรทำอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการสนับสนุนการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้สารสนเทศ นอกจากนั้นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศประสบความสำเร็จคือ การรู้เท่าทันสารสนเทศควรบูรณาการเข้าในหลักสูตรและการเรียนการสอนของรายวิชา เช่นเดียวกับ การอ่านและการรู้หนังสือ (Lau, 2004; United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2006) และจะต้องสอนในบริบทของกระบวนการทั้งหมด (Gavin, 2005; Webber & Johnston, 2006)

จากการศึกษาแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสารสนเทศ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การรู้เท่าทันสารสนเทศเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีขั้นตอนและรายละเอียดที่แตกต่างกันในแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งปัจจัยที่ส่งเสริมการรู้เท่าทันสารสนเทศของผู้เรียน ได้แก่ การบูรณาการการรู้เท่าทันสารสนเทศเข้าในหลักสูตร และความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์และครูผู้สอน ดังนั้น การสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศจึงมุ่งเน้นการสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนที่เรียนรู้ตลอดชีวิต

1.5 มาตรฐานการรู้เท่าทันสารสนเทศของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

มาตรฐานการรู้เท่าทันสารสนเทศ หมายถึง ข้อกำหนดหรือสิ่งที่ถือเป็นหลักสำหรับเทียบกำหนดเกี่ยวกับความสามารถด้านการรู้เท่าทันสารสนเทศของบุคคล ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำไว้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะของผู้รู้สารสนเทศ และได้รับความเห็นชอบจากองค์กรอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ดังนี้

1.5.1 มาตรฐานการรู้เท่าทันสารสนเทศสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา

สมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดมาตรฐานการรู้สารสนเทศของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วยมาตรฐาน 5 ข้อ (Association of College and Research Librarian, 2001) ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 นักศึกษาผู้รู้สารสนเทศสามารถกำหนดขอบเขตสารสนเทศที่ต้องการใช้ได้

เครื่องมือชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่

1. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถกำหนดและอธิบายสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างชัดเจน
2. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถจำแนกประเภทและรูปแบบของแหล่งสารสนเทศ และสารสนเทศที่น่าเชื่อถือได้
3. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถพิจารณาค่าใช้จ่ายและประโยชน์ในการได้มาซึ่งสารสนเทศที่ตนเองต้องการได้
4. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถทบทวนการประเมินธรรมชาติของสารสนเทศและการขยายความต้องการสารสนเทศได้

มาตรฐานที่ 2 นักศึกษาผู้รู้สารสนเทศสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เครื่องมือชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่

1. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถเลือกวิธีการค้นหาอย่างมีหลักการ หรือเลือกระบบการค้นคืนสารสนเทศเพื่อใช้ในการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม
2. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถสร้างและออกแบบกลยุทธ์การสืบค้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถค้นคืนสารสนเทศออนไลน์ หรือสามารถใช้วิธีการอื่นๆ ในการค้นคืนได้
4. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถปรับปรุงกลยุทธ์การสืบค้นตามความจำเป็นได้
5. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถคัดลอก บันทึก และจัดการสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้

มาตรฐานที่ 3 นักศึกษาผู้รู้สารสนเทศสามารถประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมี

วิจารณ์ญาณ และบูรณาการสารสนเทศที่เลือกสรรแล้วให้เข้ากับพื้นฐานความรู้เดิมของตนได้

เครื่องมือชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่

1. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถสรุปใจความสำคัญที่ได้มาจากสารสนเทศที่รวบรวมมาได้
2. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถกำหนดและประยุกต์ใช้เกณฑ์มาตรฐานในการประเมินสารสนเทศและแหล่งที่มาได้
3. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถสังเคราะห์ใจความสำคัญของสารสนเทศเพื่อสร้างแนวคิดสารสนเทศใหม่ได้

4. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถเปรียบเทียบความรู้ใหม่กับความรู้เดิมเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับสารสนเทศที่เพิ่มคุณค่า การโต้แย้งสารสนเทศ หรือลักษณะพิเศษของสารสนเทศได้
5. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถตัดสินใจที่จะเพิ่มหรือลดสารสนเทศได้
6. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถทำความเข้าใจและตีความสารสนเทศเพื่อการอภิปรายกับบุคคลอื่น ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ปฏิบัติงานได้
7. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถตัดสินใจได้ว่า คำถามการค้นคว้านั้นต้องปรับเปลี่ยนใหม่หรือไม่

มาตรฐานที่ 4 นักศึกษาผู้รู้สารสนเทศสามารถใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

เครื่องมือชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่

1. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถใช้สารสนเทศที่มีอยู่เดิมและสารสนเทศที่ได้มาใหม่ในการวางแผนและสร้างสารสนเทศชิ้นใหม่ได้
2. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถทบทวนกระบวนการในการพัฒนาผลงานชิ้นใหม่ได้
3. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถนำสารสนเทศที่ผลิตใหม่ไปสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 5 นักศึกษาผู้รู้สารสนเทศสามารถเข้าใจเศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้และการเข้าถึงสารสนเทศรวมทั้งใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย

เครื่องมือชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่

1. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถมีความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม กฎหมาย และเศรษฐกิจสังคมเกี่ยวกับสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ นโยบายขององค์กร จรรยาบรรณในการเข้าถึงและใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศ
3. ผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถใช้แหล่งต่างๆในการสื่อสารผลงานได้

1.5.1 มาตรฐานการรู้เท่าทันสารสนเทศสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศออสเตรเลีย

มาตรฐานการรู้เท่าทันสารสนเทศสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศออสเตรเลียจัดทำขึ้นในปี ค .ศ.2001 โดยสภาบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในออสเตรเลีย (Council of Australian University Librarians : CAUL) โดยยึดมาตรฐานของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก ประกอบด้วยมาตรฐาน 6 ข้อ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้ที่มีการรู้เท่าทันสารสนเทศยอมรับว่าต้องการสารสนเทศและกำหนดขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการได้ ซึ่งผู้รู้สารสนเทศต้องมีความสามารถดังนี้

1. ให้คำนิยามและมีความชัดเจนในความต้องการสารสนเทศ
2. เข้าใจจุดประสงค์ ขอบเขต และความเหมาะสมของแหล่งสารสนเทศที่มีอยู่อย่างหลากหลาย
3. มีความสามารถพิจารณาค่าใช้จ่ายและผลที่จะได้รับในการจัดหาสารสนเทศที่ต้องการ
4. ประเมินซ้ำได้ถึงธรรมชาติและขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการ

มาตรฐานที่ 2 ผู้ที่มีการรู้เท่าทันสารสนเทศเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้รู้สารสนเทศต้องมีความสามารถดังนี้

1. เลือกวิธีการสืบค้นที่เหมาะสมที่สุดหรือเลือกเครื่องมือเข้าถึงสารสนเทศเพื่อค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้
2. สร้างและประยุกต์กลยุทธ์การสืบค้นที่ได้ออกแบบอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ค้นคืนสารสนเทศโดยใช้วิธีการที่หลากหลายได้

มาตรฐานที่ 3 ผู้ที่มีการรู้เท่าทันสารสนเทศประเมินสารสนเทศและวิเคราะห์แหล่งสารสนเทศ และรวบรวมสารสนเทศที่เลือกแล้วเข้าไปในพื้นฐานความรู้ ซึ่งผู้รู้สารสนเทศต้องมีความสามารถดังนี้

1. กำหนดความสามารถของการเข้าถึงสารสนเทศ
2. สรุปแนวความคิดหลักจากการรวบรวมสารสนเทศได้
3. สามารถเชื่อมต่อและประยุกต์ใช้สารสนเทศเพื่อการประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ
4. มีความเข้าใจที่สามารถหาเหตุผลมาสนับสนุนได้และตีความสารสนเทศในการอภิปรายกับผู้อื่น ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา และ/หรือผู้ปฏิบัติงานต่างๆ
5. สามารถตัดสินใจได้ว่าสารสนเทศที่ตอบคำถามในขั้นต้นต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่

มาตรฐานที่ 4 ผู้ที่มีการรู้เท่าทันสารสนเทศต้องแบ่งกลุ่ม จัดเก็บ จัดการ และร่างสารสนเทศใหม่จากสารสนเทศที่สะสมไว้หรือสร้างใหม่ ซึ่งผู้รู้สารสนเทศต้องมีความสามารถ ดังนี้

1. บอกขอบเขต การบันทึก และการจัดการสารสนเทศแลแหล่งสารสนเทศได้
2. สงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศ เครื่องมือ ระบบและสิ่งอำนวยความสะดวกให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์
3. มีวิธีการได้มาซึ่งสารสนเทศที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งด้านการจัดเก็บ และเผยแพร่ เช่น จากตำรา ข้อมูล ภาพ และเสียง

มาตรฐานที่ 5 ผู้ที่มีการรู้เท่าทันสารสนเทศสามารถขยายความ สร้างใหม่หรือสร้างความรู้ใหม่ จากความรู้เดิม และสร้างความเข้าใจเฉพาะตัวหรือเป็นสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งผู้รู้สารสนเทศต้องมีความสามารถ ดังนี้

1. ประยุกต์จากสิ่งเดิมและวางแผนสร้างสารสนเทศใหม่ๆ และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความเฉพาะตัว
2. สังเคราะห์แนวคิดหลักเพื่อสร้างแนวคิดใหม่
3. เปรียบเทียบความเข้าใจใหม่กับความรู้เดิมเพื่อตัดสินใจเพิ่มคุณค่า ความแตกต่างหรือลักษณะพิเศษอื่นๆ ของสารสนเทศ
4. แก้ไขปรับปรุงกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่
5. ติดตามสื่อสารเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 6 ผู้ที่มีการรู้เข้าใจวัฒนธรรม เศรษฐกิจ กฎหมายและสังคมรอบตัวถึงการใช้อินเทอร์เน็ตและการเข้าถึง และการใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรม ถูกกฎหมาย ซึ่งผู้รู้สารสนเทศต้องมีความสามารถ ดังนี้

1. เข้าใจวัฒนธรรม จริยธรรม กฎหมาย และเศรษฐกิจสังคมสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. กระทำการตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ นโยบายของสถาบัน และมีจรรยาบรรณที่สัมพันธ์กับการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรสารสนเทศ
3. เห็นคุณค่าของการใช้แหล่งสารสนเทศจากผลิตภัณฑ์ของการสื่อสาร

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสารสนเทศ

สัจจรรย์ ศิริชัย (2552) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารระดับนโยบายเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐ ได้แก่

1. การจัดสรรงบประมาณในการจัดหาเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ
3. ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในสถาบัน
4. สถานที่/ช่องทางให้นักศึกษาเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างสะดวก
5. การกำหนดเป็นนโยบายให้ห้องสมุดรับผิดชอบการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศให้กับนักศึกษา
6. ผู้บริหารเข้าใจและเห็นความสำคัญของการรู้สารสนเทศ
7. เครื่องคอมพิวเตอร์มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา

8. การส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันจากหลายฝ่ายเพื่อพัฒนาการรู้สารสนเทศ

9. ความชำนาญการสอนการรู้สารสนเทศของอาจารย์ผู้สอน

10. การบูรณาการเนื้อหาการรู้สารสนเทศเข้าในทุกรายวิชาของทุกหลักสูตร

สำหรับงานวิจัยของ Moore (2001) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียน ได้แก่ ประสบการณ์ในการใช้ห้องสมุด ประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต ประสบการณ์การอ่าน และชั้นปีของนักศึกษา

3. แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสารสนเทศ

3.1 การสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศในต่างประเทศ

การสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศมีวิวัฒนาการการยาวนาน โดยเริ่มมาจากการปฏิรูปนิเทศห้องสมุดการสอนการใช้ห้องสมุด หรือการสอนทางบรรณานุกรม และพัฒนามาเป็นการสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศ (Rader, 1990) เนื่องจากการรู้เท่าทันสารสนเทศเป็นความสามารถสำคัญที่ใช้ในการติดตามข่าวสารความรู้สถาบันการศึกษาต่างๆ ได้มีการพัฒนาหลักสูตรการรู้เท่าทันสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและใช้สารสนเทศเพื่อการเรียน การดำรงชีวิต และเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศนั้นมีการสอนตั้งแต่ในระดับโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย โดยการร่วมมือกันระหว่างห้องสมุดกับอาจารย์ผู้สอนในแต่ละสาขาวิชา มีการบูรณาการกับหลักสูตรในแต่ละสาขาวิชา และบางสถาบันจัดทำเป็นรายวิชาที่ไม่อิงกับวิชาใดๆ (Stand-alone courses) และใช้วิธีการสอนหลายๆ วิธี เช่น การสอนในห้องเรียน การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การสอนผ่านเว็บ และการมอบหมายให้นักศึกษาค้นคว้าทำรายงาน เป็นหมาย เป้าหมายหลักของรายวิชา เพื่อให้ศึกษามีทักษะทางการรู้เท่าทันสารสนเทศ (Donnelly, 1998; Eisenberg & Lowe, 1998; Plotnick, 1999) ตัวอย่างการสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศ ของสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ ได้แก่

มหาวิทยาลัยไอโอวา (The University of Iowa) (University of Iowa, 2002) มีการสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศ โดยการร่วมมือกันระหว่างอาจารย์ผู้สอนและบรรณารักษ์ ได้ประยุกต์มาตรฐานการรู้เท่าทันสารสนเทศ ของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัย แห่งสหรัฐอเมริกา มาเป็นตัวกำหนดความสามารถทางการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และให้เป็นแนวทางในการสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศ ดังนี้

1. กำหนดปัญหาที่จะศึกษา
2. กำหนดแหล่งสารสนเทศที่เหมาะสม
3. พัฒนากลยุทธ์การค้นหาสารสนเทศ

4. การประเมินสารสนเทศ
5. เข้าใจระบบการสื่อสารทางวิชาการ
6. เข้าใจจริยธรรมในการใช้สารสนเทศ

หลักสูตรการสอน ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. การกำหนดแหล่งสารสนเทศ
2. ประเภทของสารสนเทศ
3. การกำหนดคำศัพท์ในการค้น
4. กลยุทธ์ในการค้นหาสารสนเทศ
5. การค้นหาสารสนเทศบนเว็บ
6. ฐานข้อมูล
7. การประเมินสารสนเทศที่เป็นสิ่งพิมพ์
8. การประเมินสารสนเทศบนเว็บ

มหาวิทยาลัยคาลการี (The University of Calgary) ประเทศแคนาดา (University of Calgary, 2000) มีการสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศ โดยบูรณาการกับรายวิชาต่างๆ ใน แต่ละสาขา มีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาความสามารถทางการรู้เท่าทันสารสนเทศ และได้ กำหนดความสามารถหลักของการรู้เท่าทันสารสนเทศ ไว้ดังนี้

1. เข้าใจขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการใช้
2. การเข้าถึงและการค้นคืนสารสนเทศ
3. การวิเคราะห์และการสังเคราะห์สารสนเทศที่ค้นคืนได้
4. การประเมินความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของ

สารสนเทศที่ค้นคืนได้

5. ทำซ้ำและแก้ไข ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 2 ถึง 4 และมีการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์

ต่างๆ เพื่อให้ได้สารสนเทศ

เนื้อหาวิชาการรู้เท่าทันสารสนเทศ ประกอบด้วย

1. การสอนการใช้ห้องสมุดทั่วไป โดยสอนเกี่ยวกับ
  - 1.1 ความรู้พื้นฐานของการใช้ห้องสมุด มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด บริการของห้องสมุด การใช้เครื่องมือช่วยค้น เช่น โอแพก เป็นต้น
  - 1.2 การใช้อินเทอร์เน็ตเบื้องต้น เป็นการสอนความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้แป้นพิมพ์ เม้าส์ อินเทอร์เน็ต ประวัติและการพัฒนาของอินเทอร์เน็ต โปรแกรมค้นดูเว็บ

(Web browser) การเชื่อมโยงและยูอาร์แอล (URLs) การเปรียบเทียบโปรแกรมค้นหา (Search engines)

1.3 เทคนิคขั้นสูงในการค้นหาสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต เป็นการสอนวิธีการค้นหาสารสนเทศ โดยการใช้โปรแกรมค้นหาอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ตรรกะแบบบูลีน และความแตกต่างระหว่างโปรแกรมค้นหาแต่ละชนิด การประเมินเว็บไซต์ และความน่าเชื่อถือของสารสนเทศบนเว็บ

1.4 ทักษะการค้นคว้าในห้องสมุด เป็นการสอนการกำหนดประเด็นปัญหาการจัดระบบของสารสนเทศแต่ละชนิด การค้นหาสารสนเทศในห้องสมุด การพัฒนากลยุทธ์ในการค้นหาสารสนเทศ การเลือกสรรขี้นวารสาร การค้นหาวารสาร รวมถึงการใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น ธรรมชาติาน ตรรกะแบบบูลีน การตัดปลายคำ การค้นโดยการกำหนดปีพิมพ์ เป็นต้น

2. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สอนเกี่ยวกับการใช้ไมโครซอฟต์เวิร์ด ไมโครซอฟต์เวิร์ด ไมโครซอฟต์เอกเซล ไมโครซอฟต์เพาเวอร์พอยท์ การใช้โปรแกรมค้นเว็บ เช่น เน็ตสเคป (Netscape) การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ

มหาวิทยาลัยนานาชาติฟลอริดา (The Florida International University) (Florida International University, 2002) มีการพัฒนาวิชาการรู้เท่าทันสารสนเทศ โดยประยุกต์จากวัตถุประสงค์การสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัย แห่งสหรัฐอเมริกา การสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศของมหาวิทยาลัยนานาชาติฟลอริดามี 7 หัวข้อ คือ

1. นิยามสารสนเทศที่ต้องการใช้
2. กลยุทธ์ในการค้นหาสารสนเทศ
3. การระบุแหล่งที่อยู่ของสารสนเทศ
4. การประเมินสารสนเทศ
5. การตีความสารสนเทศ
6. การสื่อสารสารสนเทศ
7. การประเมินกระบวนการและผลงานที่ทำ

รายวิชาการรู้เท่าทันสารสนเทศจะสอนทักษะพื้นฐานทางคอมพิวเตอร์ไว้ด้วย ได้แก่ ทักษะการใช้แป้นพิมพ์ /เมาส์ วินโดวส์ อินเทอร์เน็ต จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โปรแกรมค้นดูเว็บ โครงสร้างของฐานข้อมูลการค้นหาสารสนเทศ โดยห้องสมุดมีการจัดปฐมนิเทศและอบรมเชิงปฏิบัติการแนะนำแหล่งสารสนเทศการใช้โอแพก การใช้ดรรชนีวารสาร ฐานข้อมูล ความเข้าใจในเรื่องการบริการยืมระหว่างห้องสมุด การบริการเอกสารระยะไกล เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน

สารสนเทศ กลยุทธ์ในการค้นหาสารสนเทศ การกำหนดคำค้น วลี และคำอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เทคนิคการค้นหาอย่างง่าย และการใช้ตรรกะแบบบูลีน

มหาวิทยาลัยโรดไอแลนด์ (The University of Rhode Island) (University of Rhode Island. 2000) รายวิชาความรู้เท่าทันสารสนเทศ มีแนวคิดหลัก แยกเป็น 2 ระดับ คือ

1. แนวคิดพื้นฐาน สอนในเรื่อง

1.1 สารสนเทศคืออะไร

1.2 สารสนเทศมีการจัดการอย่างไร

1.3 เครื่องมือพื้นฐานที่ใช้ในการค้นหาสารสนเทศ

1.4 ค้นหาสารสนเทศอย่างไร และจะรวบรวมสารสนเทศอย่างไร

2. แนวคิดขั้นสูง สอนในเรื่อง

2.1 รู้ชัดถึงสารสนเทศที่ต้องการใช้

2.2 การนิยามสารสนเทศที่ต้องการใช้

2.3 การกำหนดคำศัพท์และแนวคิดหลัก

2.4 การกำหนดกลยุทธ์ในการค้นหาสารสนเทศ

2.5 การคัดเลือกเครื่องมือค้นหาสารสนเทศที่เหมาะสม

2.6 การประเมินผลที่ได้ และปรับปรุงการค้นหาสารสนเทศได้ หาก

จำเป็น

การสอนแบ่งออกเป็นรายวิชาดังนี้

วิชา URI 101/WRT 101 เป็นรายวิชาที่สอนเกี่ยวกับห้องสมุด และทักษะในการแสวงหาสารสนเทศซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการรู้เท่าทันสารสนเทศ

วิชา URI 101 นักศึกษาเรียนเกี่ยวกับ

1. แผนผังของห้องสมุดและบริการต่างๆ ของห้องสมุด
2. การใช้โอแพกค้นหาหนังสือและวารสาร
3. ความเข้าใจเกี่ยวกับหัวเรื่อง
4. ความเข้าใจเกี่ยวกับเลขเรียก
5. ความแตกต่างระหว่างบัตรรายการและดรรชนี

วิชา WRT 101 นักศึกษาเรียน เกี่ยวกับ

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับวารสารและความแตกต่างระหว่างหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร วิชาการ และสิ่งพิมพ์ที่จัดทำขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์ทางธุรกิจ
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับดรรชนีวารสาร

3. ความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดในโอแพก และช่องทางในการค้น

4. การใช้ฐานข้อมูลบรรณานุกรมเฉพาะสาขาวิชาในการค้นหาบทความวารสาร

วิชา LIB 120 เป็นการแนะนำการรู้เท่าทันสารสนเทศ เพื่อให้ นักศึกษาสามารถค้นคว้าวิจัย

วิชา LIB 140 หัวข้อเฉพาะในเรื่องการรู้เท่าทันสารสนเทศ เป็นการเรียนในระดับลึก โดยสอนเกี่ยวกับการใช้ทักษะทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการประเมินสารสนเทศ

นอกจากรายวิชาที่กล่าวมาแล้วนี้ ห้องสมุดมีการอบรมระยะสั้น เช่น สาธิตการค้นหาสารสนเทศจากฐานข้อมูลที่ห้องสมุดบอกรับ การแนะนำการค้นคว้าเป็นรายบุคคล การสอนที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่นักศึกษาเรียน โดยบรรณารักษ์ออกแบบเนื้อหาการอบรมให้สอดคล้องกับสาขาวิชา และความต้องการของนักศึกษา อบรมวิธีการค้นคว้าวิจัย ความรู้เกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ และการประเมินสารสนเทศ เช่น มีการสาธิตการค้นหาสารสนเทศจากฐานข้อมูล การเลือกใช้ฐานข้อมูล การใช้บรรณานุกรมวารสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ หนังสืออ้างอิงเฉพาะสาขา การใช้โอแพกวิธีการค้นหาและการประเมินสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต

มหาวิทยาลัยปุตรา มาเลเซีย (University Putra Malaysia) (University Putra Malaysia, 2000) มีโปรแกรมที่เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วย 2 โปรแกรม ดังนี้

1. โปรแกรมปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด เป็นการแนะนำการใช้ห้องสมุดในภาคการศึกษาแรกให้แก่ นักศึกษาปี 1 ทุกสาขาและทุกระดับ ไม่ว่าจะ เป็นระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี นักศึกษาที่เรียนทางไกล และบัณฑิตศึกษา วัตถุประสงค์ของโปรแกรมนี้เพื่อให้นักศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรต่างๆ ในห้องสมุด สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ของห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. โปรแกรมการรู้เท่าทันสารสนเทศ เป็นโปรแกรมที่ช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถแสวงหาสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ สามารถค้นหาสารสนเทศ ประเมินสารสนเทศจากแหล่งที่หลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ สามารถค้นหาสารสนเทศ ประเมินสารสนเทศจากแหล่งที่หลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื้อหาของโปรแกรม ประกอบด้วย

2.1 กลยุทธ์ในการค้นหาสารสนเทศ ประกอบด้วย การกำหนดหัวข้อ การค้นหาสารสนเทศจากแหล่งต่างๆ การประเมินผลการค้น และการเข้าถึงสารสนเทศที่เป็นเอกสารฉบับเต็ม การเขียนรายงาน หรือโครงการต่างๆ รูปแบบของบรรณานุกรม และการสาธิตเกี่ยวกับการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ วารสารออนไลน์และซีดีรอม

2.2 การใช้โอแพกของห้องสมุดมหาวิทยาลัย

2.3 วารสารออนไลน์และฐานข้อมูลที่มหาวิทยาลัยบอกรับ

2.4 อินเทอร์เน็ต โดยฝึกอบรมให้นักศึกษาเป็นกลุ่มๆ ละประมาณ 10 คน หรืออาจมากกว่านั้น

มหาวิทยาลัยเซ็นทรัลควีนส์แลนด์ (Central Queensland University : CQU) (Central Queensland University, 2001) ได้วางแผนการสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศ สำหรับปี ค.ศ.2002 โดยการจัดการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นและตรงกับความต้องการผู้เรียน ทั้งในเรื่องของเนื้อหา รูปแบบการสอน ระยะเวลาและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้วิธีการสอนผ่านเว็บ เนื้อหาที่สอน ได้แก่

1. ความรู้เกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ
2. การค้นหาสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่ศึกษา
3. การระบุแหล่ง การประเมิน การจัดการ และการใช้สารสนเทศ
4. การค้นคืนสารสนเทศ
5. การทำความเข้าใจเกี่ยวกับสารสนเทศที่อยู่ในรูปแบบต่างกัน เช่น กราฟ แผนภูมิ สถิติ แผนผัง ตาราง เป็นต้น
6. วิจารณ์ญาณในการประเมินสารสนเทศ

Kuhlthau (1988) ได้ศึกษาการรับรู้กระบวนการค้นหาสารสนเทศของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า กระบวนการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเริ่มต้นการปฏิบัติงาน
2. ขั้นเลือกหัวข้อในการทำรายงาน
3. ขั้นสำรวจสารสนเทศเบื้องต้น
4. ขั้นกำหนดประเด็นสำคัญของเนื้อหา
5. ขั้นรวบรวมข้อมูล
6. ขั้นเตรียมนำเสนอรายงาน หรือใช้สารสนเทศในการแก้ปัญหา

จากนั้นได้กระทำซ้ำกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายว่าขณะที่เรียนอยู่ใน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับช่วงที่เข้าศึกษาในระดับวิทยาลัยมีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่ง ผลการวิจัยพบว่า วิธีการค้นคว้าของนักเรียนมีความแตกต่างกัน 3 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 2 การเลือก หัวข้อในการทำรายงาน ขั้นที่ 4 การกำหนดประเด็นสำคัญของเนื้อหา และขั้นที่ 5 การรวบรวม ข้อมูล

2.2 การสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศในประเทศไทย

สถาบันการศึกษาในประเทศไทย มีการสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศเช่นเดียวกับในต่างประเทศ โดยมีวิวัฒนาการมาจากการสอนการใช้ห้องสมุด หรือการสอนทางบรรณานุกรม เดิมนั้นจะเน้นการสอนทักษะในการค้นหาและการใช้เครื่องมือต่างๆ และวิธีการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อการเข้าถึงสารสนเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษารู้จักวิธีการใช้ห้องสมุด รู้จักการใช้เครื่องมือช่วยค้น เช่น บัตรรายการ ตระขี้นี้ เป็นต้น รวมทั้งสอนวิธีการใช้หนังสืออ้างอิง และการเขียนรายงาน ต่อมาเมื่อเทคโนโลยียังได้เปลี่ยนแนวคิดกระบวนการและวิธีการด้านเอกสารใหม่ เช่น เวิลด์ไวด์เว็บ ได้เปลี่ยนรูปแบบของเอกสารจากแบบเส้นตรง (Linear) ซึ่งเป็นการนำเสนอเอกสารต่อกันไปจนจบ ไปเป็นแบบการแยกย่อยไปยังส่วนที่เกี่ยวข้อง (Branching) การเชื่อมโยง การบูรณาการและการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ เป็นต้น ดังนั้นการสอนการใช้ห้องสมุดจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเนื้อหาให้เหมาะสมกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน การสอนการใช้ห้องสมุดแนวใหม่จะเน้นที่คุณค่าของการค้นหา การใช้สารสนเทศ และการประเมินสารสนเทศ ตลาดจนเทคนิคการคิดวิเคราะห์ (สมาน ลอยฟ้า, 2545) โดยจะเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับการค้นหาสารสนเทศจากโอแพก ฐานข้อมูล การใช้อินเทอร์เน็ต และได้ปรับเปลี่ยนชื่อวิชาจากการสอนการใช้ห้องสมุดเป็นชื่ออื่นๆ เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศกับการค้นคว้า วิธีการค้นหาสารสนเทศและห้องสมุด การใช้ห้องสมุดและทักษะการเรียนรู้ สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า เป็นต้น โดยมีขอบข่ายเนื้อหาเป็นส่วนหนึ่งของการรู้เท่าทันสารสนเทศ และมีเป้าหมายหลักคือเพื่อสร้างผู้รู้เท่าทันสารสนเทศ (ชุตินา สัจจามันท์, 2544)

จากการสำรวจคู่มือการศึกษาระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่า สถาบันอุดมศึกษาได้จัดวิชาเหล่านี้ไว้ในหมวดการศึกษาทั่วไป โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544; มหาวิทยาลัยบูรพา, 2545; มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546; มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2544; มหาวิทยาลัยนครินทรวิโรฒ, 2546; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546; Chiang Mai University, 2001; Ramlhamhaeng University, 2003)

1. กำหนดเป็นวิชาบังคับแก่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทุกคณะวิชา ได้แก่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. กำหนดเป็นวิชาบังคับในบางคณะ ได้แก่
  - 2.1 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บัณฑิตเรียนในคณะแพทยศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะเกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะสัตวแพทยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะศิลปกรรมศาสตร์

2.2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ บัณฑิตเรียนในคณะทันตแพทยศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ

2.3 มหาวิทยาลัยขอนแก่น บัณฑิตเรียนในคณะเกษตร คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในบางวิชาของคณะเภสัชศาสตร์ คณะเทคโนโลยี คณะวิทยาการจัดการ และคณะศิลปกรรมศาสตร์

3. กำหนดเป็นวิชาเลือก ได้แก่ มหาวิทยาลัยบูรพา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับใน มหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้สอดแทรกเนื้อหาหลายวิชาต่างๆ เช่น วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและการสืบค้น หรือรายวิชาเกี่ยวกับการวิจัย เป็นต้น โดยเนื้อหาการสอนส่วนใหญ่จะเน้นหนักในเรื่องของแหล่งสารสนเทศที่เป็นสิ่งพิมพ์ ต่อมาได้มีการพัฒนาเนื้อหาโดยเพิ่มในเรื่องของแหล่งทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ และอินเทอร์เน็ต วัตถุประสงค์ของการสอนการใช้ห้องสมุดเดิมจึงเปลี่ยนไปจากการที่เน้นให้นักศึกษามีความรู้ในการใช้ห้องสมุด เป็นการเข้าถึงสารสนเทศ ส่วนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเน้น การสอนความรู้ ความสามารถและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสารสนเทศและสอดแทรกอยู่ในเนื้อหาวิชาต่างๆ เช่น ภาษาไทย สังคมศึกษา นอกจากนี้ยังมีพัฒนาการรูปแบบการสอน โดยประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น การใช้เว็บช่วยสอน การสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น (ชุติมา สัจจานันท์, 2544) จะเห็นได้ว่าการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่ยังไม่มีวิชาความรู้เท่าทันสารสนเทศสำหรับผู้เรียนโดยตรง แต่จะมุ่งเน้นการสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศโดยบูรณาการเข้ากับรายวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

การรู้เท่าทันสารสนเทศ นอกจากมีการเรียนการสอน โดยบูรณาการไว้ในหลักสูตรแล้ว ห้องสมุดยังเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีส่วนในการสนับสนุนการรู้เท่าทันสารสนเทศของผู้ใช้ที่นิยมให้บริการโดยทั่วไป ได้แก่ (นุชรี ตรีโลจนวงศ์, 2539; ชุศรี วงศานุวัตร, 2541)

1. การปฏิรูประบบการใช้ห้องสมุดแก่นักศึกษาใหม่ มักจะทำในช่วงเปิดเทอมภาคเรียนต้นเป็นการแนะนำสภาพทั่วไปของสมุด เกี่ยวกับการดำเนินงาน การบริการ การจัดองค์ระบบจัดทรัพยากรสารสนเทศต่างๆ ในห้องสมุด การนำชมห้องสมุดโดยบรรณารักษ์ วิทยากร หรือสไลด์

2. การสอนการค้นหาสารสนเทศ โดยทั่วไปใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง และจัดประชุมในรูปแบบ การประชุมเชิงปฏิบัติการ บริการสอนการค้นหาสารสนเทศ ในช่วงพักเที่ยง หรือวันเสาร์-อาทิตย์ หรือการประชุมเชิงปฏิบัติการฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และ/หรือการจัดบริการค้นหาสารสนเทศตามสาขาวิชา เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนความต้องการของอาจารย์

3. การค้นหาข้อมูล เป็นการสอนการค้นหาข้อมูลเบื้องต้น คือ การเข้าถึงรายการห้องสมุด ตามทางเลือกในเมนูของซอฟต์แวร์ห้องสมุดอัตโนมัติ เพื่อค้นหาข้อมูลในห้องสมุด โดยเลือกค้นจากรายการผู้แต่ง ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง คำสำคัญ เลขเรียกหนังสือ

4. การค้นหาสารสนเทศสำหรับการเขียนรายงาน โดยมีการสอนการพัฒนาเป้าหมายในการค้นหา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเขียนรายงาน มีการแนะนำสิ่งพิมพ์ และแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้ใช้ ให้การช่วยเหลือในการระบุคำสำคัญเพื่อค้นหาสารสนเทศที่ต้องการ โดยเน้นการค้นหาสารสนเทศจากฐานข้อมูลในรูปแบบบรรณานุกรม สารสังเขป และบทความวารสาร

5. การค้นหาข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต โดยการใช้โปรแกรมค้นหา

6. บทเรียนสำเร็จรูป เป็นการให้ผู้ใช้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

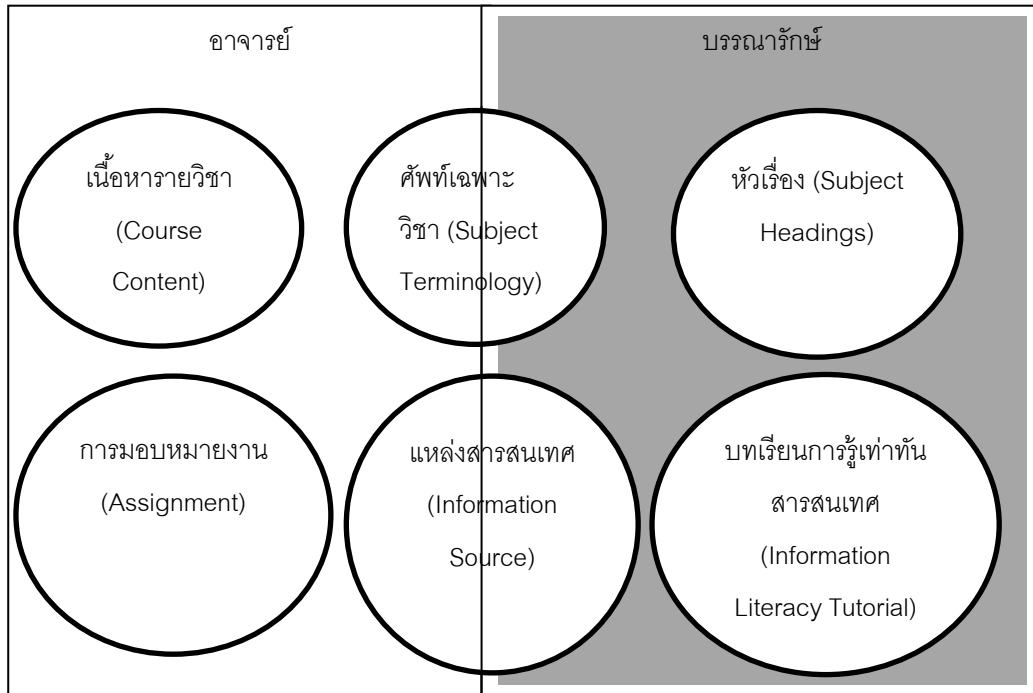
7. โปรแกรมส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนาการเรียนแก่ผู้ใช้บริการ เช่น การแนะนำ การอ่าน การบริการสารสนเทศทันสมัย หรือบริการสารสนเทศสำเร็จรูปเฉพาะเรื่อง เป็นต้น

8. คู่มือการใช้ห้องสมุด เป็นเอกสารที่แนะนำการใช้ห้องสมุด

2.3 รูปแบบการสอนบูรณาการการรู้เท่าทันสารสนเทศ

รูปแบบการสอนบูรณาการการรู้เท่าทันสารสนเทศ เป็นการสอนแบบมีส่วนร่วม (Collaborative Teaching) ระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์โดยบูรณาการความรู้ของทั้งสองฝ่าย ใน 2 ลักษณะได้แก่

1. การบูรณาการด้านกิจกรรมการสอน และการบูรณาการความรู้ความสามารถซึ่งกันและกันเพื่อร่วมมือกันในการเรียนการสอนในรายวิชา ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการบูรณาการการรู้เท่าทันสารสนเทศ

1.1 กิจกรรมที่อาจารย์รับผิดชอบ ได้แก่ เนื้อหารายวิชา (Course Content) และการมอบหมายงาน (Assignment) โดยเป็นผู้ออกแบบและพัฒนาบทเรียนรายวิชาที่รับผิดชอบ รวมทั้งมอบหมายงานแก่ผู้เรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา ซึ่งได้แก่ การทำรายงาน การทำวิจัย การทำโครงการ การแก้ปัญหา และการผลิตชิ้นงาน

1.2 กิจกรรมที่บรรณารักษ์รับผิดชอบ ได้แก่ การสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy Tutorial) และการกำหนดหัวเรื่อง (Subject Headings) โดยเป็นผู้ออกแบบและพัฒนาบทเรียนการรู้เท่าทันสารสนเทศที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนของรายวิชา ซึ่งในที่นี้ได้แก่ งานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายในรายวิชาและบรรณารักษ์เป็นผู้กำหนดหัวเรื่องจึงสามารถแนะนำหัวเรื่องดังกล่าวแก่นักศึกษาสำหรับสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด

1.3 กิจกรรมที่อาจารย์และบรรณารักษ์รับผิดชอบร่วมกัน ได้แก่ การแนะนำแหล่งสารสนเทศ (Information Sources) และการแนะนำคำศัพท์เฉพาะรายวิชา (Subject Terminology) เนื่องจากอาจารย์และบรรณารักษ์มีความรู้และคุ้นเคยกับแหล่งสารสนเทศแตกต่างกัน และการแนะนำคำศัพท์เฉพาะสาขาวิชาสามารถใช้เป็นแนวทางแก่นักศึกษาในการศึกษาวรรณกรรมและสืบค้นสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาอาจารย์มีความรู้และเชี่ยวชาญในคำศัพท์เฉพาะสาขาวิชาที่สอน ส่วนบรรณารักษ์มีความรู้ด้านคำศัพท์เฉพาะสาขาวิชาเพื่อสร้างหัวเรื่อง

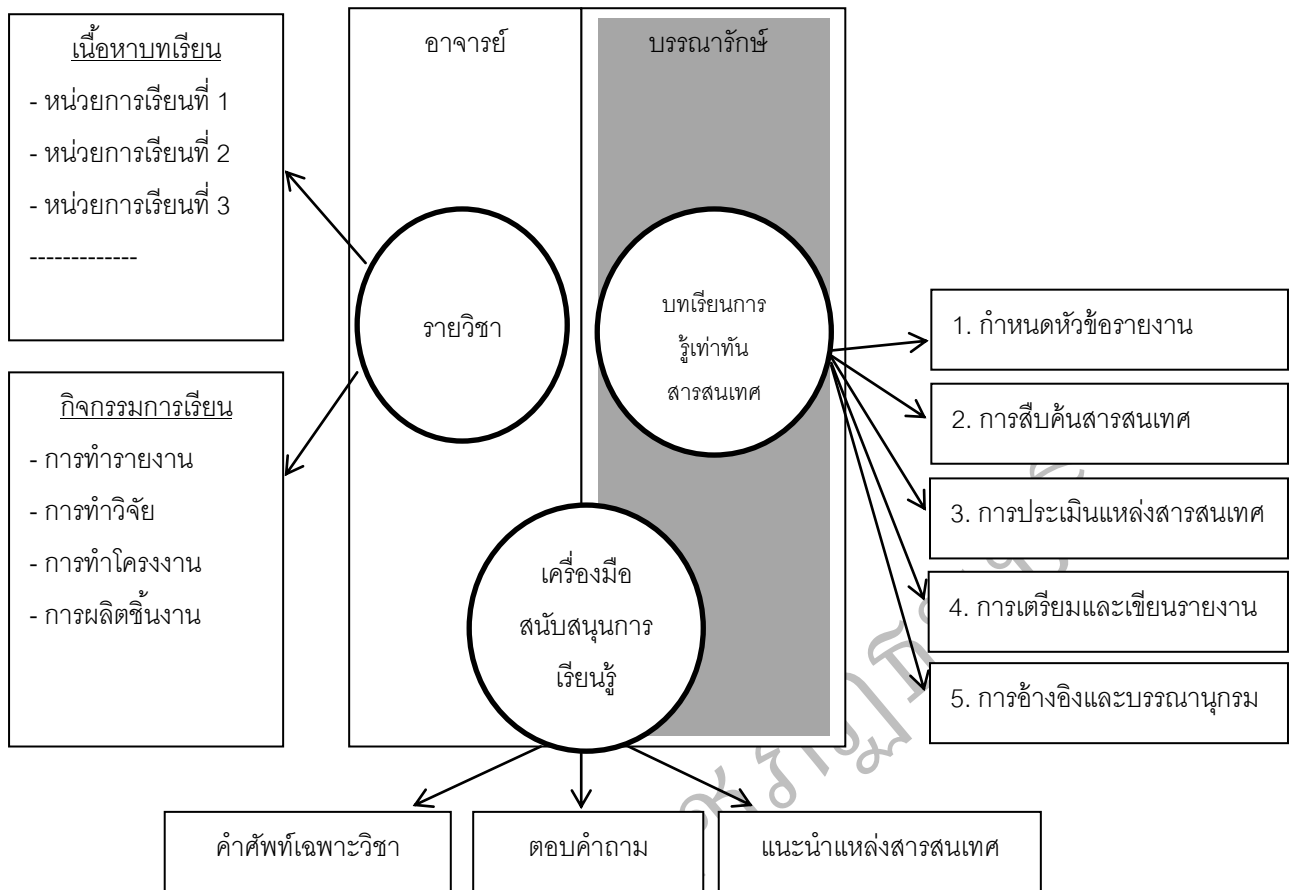
สำหรับใช้สืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดดังกล่าวแล้วข้างต้น จึงสามารถร่วมกันแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ดังกล่าวแก่นักศึกษา ทำให้นักศึกษาสามารถศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเองได้กว้างขวางมากขึ้น

2. การบูรณาการด้านเนื้อหาการสอน เป็นการนำเนื้อหาความรู้เท่าทันสารสนเทศ ร่วมในรายวิชาโดยสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน จากข้อมูลการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มดังกล่าวข้างต้นพบว่า เนื้อหาการสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศที่สอนอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ แนะนำการใช้ห้องสมุด แนะนำแหล่งข้อมูลเฉพาะสาขาวิชา และวิธีค้นสารสนเทศ ทั้งอาจารย์และบรรณารักษ์มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรสอนเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีเขียนรายงานที่ถูกต้อง การเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมและการประเมินสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานทักษะสามมิติของการรู้เท่าทันสารสนเทศระดับอุดมศึกษาของ ACRL 5 ข้อ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 หัวข้อเนื้อหาการสอนการรู้เท่าทันสารสนเทศเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ACRL

เนื้อหาบทเรียนการรู้เท่าทันสารสนเทศ	มาตรฐาน ACRL
1. การกำหนดหัวข้อรายงาน	1. สามารถกำหนดขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการ
2. การสืบค้นสารสนเทศ	2. สามารถในการเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้
3. การประเมินแหล่งสารสนเทศ	3. ใช้วิจารณญาณในการประเมินสารสนเทศ
4. การเตรียมและเขียนรายงาน	4. ความสามารถในการใช้สารสนเทศบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้
5. การอ้างอิงและบรรณานุกรม	5. เข้าประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม กฎหมาย และการเมือง เกี่ยวกับการใช้และเข้าถึงสารสนเทศ

ด้วยแบบการบูรณาการการรู้เท่าทันสารสนเทศในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการบูรณาการการรู้เท่าทันสารสนเทศกับรายวิชาที่สอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่อาจารย์มอบหมายงานให้นักศึกษาค้นคว้าเพื่อทำรายงาน งานวิจัย โครงการ และชิ้นงาน โดยมีอาจารย์และบรรณารักษ์เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

ภาพที่ 3 ตัวแบบการบูรณาการการรู้เท่าทันสารสนเทศในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสารสนเทศระดับบัณฑิตศึกษา

สมฤดี ทัศนพงษ์ (2547) ศึกษาการรู้สารสนเทศของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า 1) นิสิตมีการรู้สารสนเทศโดยเฉลี่ยรวมทุกด้านในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นิสิตการรู้สารสนเทศในด้านการเข้าถึงสารสนเทศ และด้านการประเมินสารสนเทศในระดับปานกลาง ส่วนด้านการใช้สารสนเทศ มีการรู้สารสนเทศในระดับต่ำ 2) นิสิตที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับการรู้สารสนเทศแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยนิสิตเพศหญิงมีระดับการรู้สารสนเทศสูงกว่านิสิตชาย ในด้านการเข้าถึงสารสนเทศ ด้านการประเมินสารสนเทศ และในด้านการใช้สารสนเทศ 3) นิสิตที่เรียนกลุ่มสาขาวิชาแตกต่างกัน มีระดับการรู้สารสนเทศโดยรวมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายคู่พบว่า นิสิตที่เรียนกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ มีระดับการรู้สารสนเทศโดยรวม และด้านการเข้าถึงสารสนเทศสูงกว่านิสิตที่เรียนกลุ่มสาขาวิชา

วิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนด้านอื่นๆไม่พบความแตกต่าง 4) นิสิตที่มีระยะเวลาที่ผ่านการเรียน วิชาการใช้ห้องสมุดต่างกัน มีระดับการรู้สารสนเทศโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 5) นิสิตที่มี ประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ต่างกัน มีระดับการรู้สารสนเทศโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน และ6) นิสิตที่มีประสบการณ์การค้นสารสนเทศในระดับมากมีความสามารถในการ เข้าถึงสารสนเทศสูงกว่านิสิตที่มีประสบการณ์ในการค้นหาสารสนเทศในระดับน้อย

วุฒิพงษ์ บุโธสง (2542) ศึกษาการรู้สารสนเทศของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่านิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มีการรู้สารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับ น้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการรู้สารสนเทศด้านการกำหนดขอบเขตของสารสนเทศ ด้านการเข้าถึงสารสนเทศ และด้านการประเมินสารสนเทศ อยู่ในระดับน้อย ส่วนด้าน การนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

บราวน์ (Brown, 1999) ศึกษาการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ ในมหาวิทยาลัยโอคลาโฮมา พบว่า นักศึกษามีความสามารถ ทางการรู้เท่าทันสารสนเทศอยู่ในระดับสูง โดยเกิดความตระหนักว่านักศึกษาต้องการสารสนเทศ ที่มาช่วยในการทำวิจัย และกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน สามารถใช้เครื่องมือ ต่างๆ ที่ช่วยในการค้นหาสารสนเทศได้ โดยใช้ชื่อผู้แต่ง คำสำคัญที่เหมาะสมที่ใช้ในการค้นหา ทราบว่าจะใช้แหล่งทรัพยากรใดก่อนที่จะค้นหา และจะต้องมีเกณฑ์ในการประเมินสารสนเทศที่ หามาได้ ตลอดจนมีการนำสารสนเทศไปใช้ในการสัมมนา ทำรายงาน และทำวิทยานิพนธ์ได้ และการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า นักศึกษามีความสามารถทางการรู้สารสนเทศได้โดยการสอนการ ใช้ห้องสมุด แม้ว่านักศึกษาจะไม่ตั้งใจเรียน และจำไม่ได้ทั้งๆ ที่ได้รับการช่วยเหลือจากอาจารย์ใน สาขาวิชาก็ตาม ดังนั้นจึงมีการเสนอแนะว่าโปรแกรมการสอนวิชาการใช้ห้องสมุดควรมีการแยก โปรแกรมการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยแยกผู้เรียนออกเป็นระดับเริ่มต้น ระดับกลาง และ การค้นในระดับสูง จัดสอนให้ตรงกับความต้องการเฉพาะของนักศึกษา สอนให้ตรงตามความ ต้องการเฉพาะวิชาและสอนเบื้องต้นเกี่ยวกับอาชีพของนักศึกษาตลอดจนควรจัดให้มีการประชุม เชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการศึกษาปัญหา การออกแบบปัญหา และหัวข้อการวิจัยในสาขา วิทยาศาสตร์กายภาพ

เนโร (Nero, 1999) ศึกษาการวัดขอบเขตและเนื้อหาของสารสนเทศ เพื่อเตรียม ความพร้อมเกี่ยวกับความสามารถในการระบุแหล่งที่ตั้ง ประเมิน และใช้สารสนเทศของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาวิชาครูในมหาวิทยาลัยแห่งรัฐเพนซิลวาเนีย พบว่า นักศึกษามีความเห็น ว่า ครูส่วนใหญ่ไม่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทดิจิทัล และมีความรู้เกี่ยวกับ ทรัพยากรทั่วไปที่มีในห้องสมุดเพียงเล็กน้อย จากผลดังกล่าวทำให้เกิดมุมมองต่างๆ เกี่ยวกับการ สนับสนุนการศึกษาวิชาครู เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวข้อง วิธีการสนับสนุนทักษะเหล่านี้

ได้แก่ การมอบหมายงานในชั้นเรียน การริเริ่มของแต่ละบุคคล การเข้าถึงเทคโนโลยี การสอน เฉพาะอย่าง การใช้ห้องสมุดและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสารสนเทศระดับบัณฑิตศึกษา

ธิดาพร นามสุข (2534) ศึกษาความรู้ในการใช้และในการเข้าถึงสารสนเทศของ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พบว่า 1) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เพศชายกับเพศหญิง มีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ในการใช้และในการเข้าถึงสารสนเทศไม่แตกต่างกัน 2) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีประสบการณ์ในการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุดมากกว่า 5 ปี และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีประสบการณ์ในการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุดน้อยกว่า 5 ปี มีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ในการใช้และในการเข้าถึงสารสนเทศสูงกว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ประกอบอาชีพรับราชการ ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างธุรกิจ เอกชน และประกอบอาชีพเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีผลสัมฤทธิ์ในการเข้าถึงสารสนเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักศึกษาที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ที่นอกจากที่ กล่าวมาแล้ว มีผลสัมฤทธิ์ในการเข้าถึงสารสนเทศไม่แตกต่างกัน 4) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ที่ศึกษาในสาขาวิชาบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ และสาขาวิชา นิเทศศาสตร์ธุรกิจ มีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ในการใช้และในการเข้าถึงสารสนเทศไม่แตกต่างกัน และ 5) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ในการใช้และในการเข้าถึง สารสนเทศแตกต่างกัน มีปัญหาและอุปสรรคในการใช้และการเข้าถึงสารสนเทศไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาปัญหาและอุปสรรคเป็นรายข้อ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ด้าน ความรู้ในการใช้และในการเข้าถึงสารสนเทศสูง มีปัญหาและอุปสรรคในการใช้และในการเข้าถึง สารสนเทศมากกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ในการใช้และในการเข้าถึงสารสนเทศต่ำ

น้อย คันชิ่งทอง (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการใช้ห้องสมุดของ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) นิสิตระดับ บัณฑิตศึกษา มีความสามารถในการใช้ห้องสมุดโดยรวมในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า นักศึกษามีความสามารถในการใช้ห้องสมุดทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยด้านที่อยู่ในอันดับสูงสุดคือ ด้านวัสดุสารสนเทศ รองลงมาคือ ด้านฐานข้อมูล 2) นิสิตระดับ บัณฑิตศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีความสามารถในการใช้ห้องสมุดโดยรวมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเพศหญิงมีความสามารถในการใช้ห้องสมุดสูงกว่าเพศชาย 3) นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่มีประสบการณ์ในการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุดต่างกันมี

ความสามารถในการใช้ห้องสมุดโดยรวมไม่แตกต่างกัน 4) นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่ศึกษาในสถาบันต่างกัน มีความสามารถในการใช้ห้องสมุดโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสารสนเทศระดับบัณฑิตศึกษา

นางค์ เศษฐบุต (2550) ศึกษาความคาดหวังของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ต่อบทบาทของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ พบว่า นักศึกษามีความคาดหวังต่อบทบาทของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศในการสอนการรู้สารสนเทศ 1) ควรให้คำปรึกษาแนะนำการรู้สารสนเทศ การให้ความร่วมมือกับผู้สอน และการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านารรู้สารสนเทศในระดับมาก 2) ควรสอนการรู้สารสนเทศในทุกเนื้อหาวิชา ในระดับมาก และบูรณาการการรู้สารสนเทศเข้ากับรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิชาวิจัย 3) ควรให้คำแนะนำ จัดคลินิกให้คำปรึกษาด้านการใช้สารสนเทศ และจัดกิจกรรมแนะนำการสืบค้นสารสนเทศเฉพาะสาขาวิชา 4) ควรร่วมมือกับผู้สอนในระดับมาก และ 5) ควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการรู้สารสนเทศ ในระดับมาก และควรจัดหาคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ โสตทัศนวัสดุ และปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือช่วยค้นทรัพยากรสารสนเทศที่มีในห้องสมุดและบนเว็บไซต์ให้มีประสิทธิภาพ มากที่สุด